

III RIIGIKOGU

4. istungjärk. **Protokoll nr. 93 (3).**

1927. a.

III Riigikogu koosolek 6. oktoobril 1927. a.
kell 10.

Kokku on tulnud 95 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Teemant**, sõjaminister **N. Reek**, rahaminister **L. Sepp**, teedeminister **A. Kerem**, põllutöominister **O. Köster**, töö-hoolekandeminister **J. Masing**, välisminister **F. Akel**, siseminister **J. Hünerson**, kohtuminister **O. Tief**, haridusminister **J. Lattik**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**, riigi koolivalitsuse direktor **G. Ollik**.

P ä e v a k o r d :

1. Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele metsade ja parkide laastamise kohta.

2. Veo- ja liikumisvahendite üldlugemise, registreerimise ja kaitseväge võtmise seadus — III lugemisel.

3. Eraõppeasutuste seadus — III lugemisel.

4. Maavolikogude kodukorra muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

5. Palga alammäära seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal abisekretär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 10.20 min.

Juhataja **R. Penno**: Avan Riigikogu koosoleku.

1. **Päevakorra täiendamine.** Päevakorda võetakse nähtava enamusega **J. Fuks**'i (as) ettepanekul 1. punktiks riigi majandusnõukogu ja komisjonide täiendavad valimised.

2. **Riigi majandusnõukogu ja komisjonide täiendavad valimised.** Nähtava enamusega valitakse: riigi majandusnõukogusse **J. Loosalu**' asemele **J. Saar** (as), rahaasjanduse komisjoni **R. Penno** asemele **J. Lehtman** (as), tollitariifide komisjoni **R. Pen-**

no asemele **J. Lehtman** (as), riigi majapidamise aruande komisjoni **J. Sikkar**'i asemele **V. Maa-ker** (as), omavalitsuse komisjoni **J. Fuks**'i asemele **A. Loorenz** (as), tempelmaksu seaduse komisjoni **J. Fuks** (as).

3. **Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele metsade ja parkide laastamise kohta.**

(Arupärimise -ettepaneku tekst:

„Viimastel aastatel on nii Riigikogus, ajakirjanduses, kui ka seltskonnas korduvalt etteheiteid kostnud riigivarandustega hooletult ning laastavalt ümberkäimise kohta, milline tegevus iseloomustab mitmeid ametkondi. Kõige kindlamalt ja ühemeelsemalt mõistetakse aga hukka põllutöoministeeriumi metsamajanduse politika, mis sihib ilmselt Eesti vabariigi metsarikkuste hävitamise poole. Isegi ajaloolised ilupargid ning kultuurilised metsaistandikud ei ole selle ühepäeva majandamise vastu kaitsitud. Uhkeid tamme- ning saaresalusid mtüüakse põletispuu hinna eest maharaiumiseks.

Kui Vabariigi Valitsuse poolt põllutöoministri algatusel Riigikogule põllumajapidamise metsaga varustamise seaduseelnõu esitati, siis võttis Eesti avalik arvamine selle, kui tähtsamate riigivaranduste jagamise kavatsuse, üldise hämmastuse ja hukkamõistmisega vastu. Oli selge, et see eelnõu, millega üldsuse huvide arvel mõnele kitsale kildkonnakesele suuri varandusi laastamiseks kätte taheti anda, Riigikogu poolt vastuvõtmist ei leia. Ta ongi siitsaadik ikka veel otsustamata, sest et teda nähtavasti meelega Riigikogu üldkoosolekul arutamisele ei taheta lasta tulla.

Kuid hoolimata sellest on põllutöoministeerium tegelikult ometi asunud metsade jagamisele ning laastamisele. Maharaiumisele ei ole kuulunud üksnes hoidmisväärilised kasumetsad, vaid ka mitmed pargid ning ilumetsad. Hiljuti laastati Vaivara Sinimägede tamme-, kase-, saare- ja okasleheliste- (Saksamaa kuuskede) salad. Seda kõik hariliku taksihinna eest. Kirve ja sae meelevalla alla on heidetud ka Pähklasaare ilumets Narva juures, Luua asunduse park Tartumaal, Rõngu park ja mitmed teised. Näib nagu samuks laastamise palavik üle maa.

Kõige hullem selle juures on, et põllutöominister ja temale alluvad asutused oma tegevust majandusliikude vajadustega vabandada ei saa ega katsugi, vaid kodanikke teadlikult eksituses püüavad hoida, peites enda tegevuse tõelikke motiive väärseletuste ning otsitud ettekäänete taha. Alles tänavu kevadel andis põllutöoministri kohusetäitja O. Tief üksiku konkreetse juhtumise puhul esitatud arupärimise arutamisel Riigikogus meie metsaasjanduse kohta seletusi, mis tõeliku olukorra varjamist ning kõnesoleva üksiku juhtumise vildakut ja sihilikku valgustamist sisaldasid. Riigikogu likvideeris arupärimise liht ülemineku-vormeliga. Hiljem saadi aga teada, et põllutöoministri kohusetäitja seletused, mida Riigikogu enamus usaldavatena võttis, ebatõel põhjenesid.

Vaivara Sinimägede laastamise kohta anti metsade peavalitsuse peadirektori poolt ajakirjandusele ametlik seletus, mis juba lähematel päevadel teadvalt poolt, kui tõsiasjade moonutamine ning ametlike andmete pea peale keeramine ümber lükati. Ka põllutöoministri üldised seletused meie metsaasjanduse ning metsamajanduse politika kohta on ebaõigeteks osutunud ning ajakirjanduses asjatundjate poolt ümberlükkamisele kuulunud.

Kõigest sellest sirgub järeldus, et meie riigi suurimat ning väärtuslikumat vara, metsi, ühekülgete ja liiga kitsaste huvide teenimiseks ebamajanduslikult laastatakse, mis riigikodanikkudes õigustatud nurinat sünnitab ja ühenduses ametlike väärseletustega ning varjata püüdmistega riigikodanikkude usaldust Eesti õigusliku korra vastu kõigutab ja lugupidamist seadustest ning seaduslikest võimudest maha lõhub.

Neil ülemalloetletud põhjustel palume Vabariigi Valitsuselt vastust järgmistele küsimistele:

1) Kas Vabariigi Valitsus tunneb seda laastavat metsade ja parkide maharaiumist, mida võimaldab ning soodustab põllutöoministerium?

2) Kas Vabariigi Valitsusele on teada, et põllutöoministeriumist on jagatud ametlike seletusi, mis asjaolude ebaõiget kujutamist sisaldavad?

Kui Vabariigi Valitsus seda tunneb ja see talle teada on, siis:

3) Mida mõtleb Vabariigi Valitsus käsile võtta, et seda laastavat, riigimajandusele kahjulikku, riigimetsi hävitavat ja meie looduslike varasid hukkavat põllutöoministeriumi metsapolitikat kaotada?

4) Kuidas mõtleb Vabariigi Valitsus põllutöoministrile ja tema ametkonnale edaspidi võimatuks teha säärase ametlike seletuste

avaldamist, milles tõsiolusid valesti kujutatakse ja sellesamaga riigivõimu prestiihi kodanikkude silmis maha kistakse?

Palume selle arupärimise rutuliseks tunnustada ja Riigikogu lähema arupärimis-koosoleku päevakorda võtta.

Tallinnas, 20. sept. 1927. a.
Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma volitusel

K. Ast.

J. Klesment.

J. Piiskar.“)

K. A s t (stp): Austatud härrad Riigikogu liikmed! Teile kõigile on juba tuntud see kompleks küsimusi, mida käesolev arupärimine endas sisaldab. Nimelt sellepärast, et meie metsamajanduse politika ei ole ainult viimastel päevadel ja viimastel nädalatel kõne alla võetud, vaid see on seisnud juba pikemat aega päevakorral. Väga sagedasti on tulnud ajakirjanduses, kui ka mitmekesisel kongressidel, nagu muu seas metsategelaste kongressil, ja ka muidu seltskonnas ja lõpuks Riigikogus selle küsimusega tihti kokku sattuda. Veel tänavu kevadel olid mõned arupärimised, mille puhul käsitati meie metsamajanduse politikat, kuigi küll ainult möödamindevalt, aga siiski kaunis põhjalikult.

Eriti palju on sellest politikast kõneldud sellest ajast kui esitati Vabariigi Valitsuse poolt põllutöoministri ettepanekul maja-pidamiste metsaga varustamise seaduseelnõu, mida ajakirjanduses ja seltskonnas metsajagamise seaduseelnõuks hakati kutsuma. Millise vastuvõtu see seadus leidis, on teil kõigil mees, ja mul ei tarvitse seda kordama hakata. Mina tahan ainult öelda, et meie arupärimine, lugupeetud härrad Riigikogu liikmed, ei ole mitte võetud ette mõne üksiku juhuse puhul, mõne üksiku nähtuse tagajärjel, vaid meie arupärimine põlvneb elust endast, tema baseerub sellele kibedale hukkamõistmisele, mis valdab praegu kogu mõtlevat Eesti seltskonda meie metsapolitika pärast.

Meie arupärimise ülesandeks ei ole niivõrt üksikute asjaolude juures peatuda, niivõrt anda hindamist sellele süsteemile, mida nähtavasti väga teadlikult arendatakse. Aga, austatud härrad Riigikogu liikmed, hinnangud võivad ju väga mitmesugused olla, ja hinnates lähevad inimeste arvamisid ikka lahku. Nii on ka selles küsimuses lahkarvamised, üksteisele vastukäivad arvamisid ilmsiks tulnud.

See ei olnud kuigi ammu, kui avalikult teatavaks sai kahe Vabariigi Valitsuse liikme seisukoht selles küsimuses, mida nad ühel kinnisel valitsuse poolt nimetatud komisjoni

koosolekul avaldasid. Need arvamised käisid umbes niiviisi: üks härradest ministritest ütles: jätke ometi see tulevaste põlvete eest hoolitsemine, mõelge rohkem tänase päeva peale. Teine härradest ministritest tuletab meelde, et olevat maailmas maid, kus üldse ei olevat metsi; ka seal saavad inimesed oma igapäevast leiba ega sure nälga. Eesti avalik arvamine võttis need ministrite omapärased avaldused suure hämmastusega vastu. (Põllutöominister O. Köster: Kust Teie seda kuulsite, neid avaldusi?) Nad on nii või teisiti avalikult teatavaks saanud, ja ma olen lugenud ka seda õiendust, mis Teie poolt ajalehtedes ilmus. Aga seal ei olnud muud, kui et Teie vaidlesite selle sõnastuse vastu, mis ajalehtedes avaldatud, muus asjas katsusite sisuliselt üldse kõigest sellest mööda minna. Ja väga õieti ütles ajaleht omakord Teie õienduse kohta, et ega siis meie stenogrammist ei saa härrade ministrite avaldusi tuua. (Põllutöominister O. Köster: Ja Teie võtate kõik puhta rahana. Kinnistest koosolekutest ei ole meie õigustatud sisu tooma). Ma arvan, austatud härrad Riigikogu liikmed, et meil ei tarvitse liiaks imestada, et säärane arvamine esile kantakse, kuigi see tuleb valituse liikmete poolt. Meie ei ole kuidagi garanteeritud sarnaste avalduste vastu. Nad võivad ikka ja jälle korduda ja nad ei olene niivõrt meie arusaamisest, nad ei ole sedavõrt meie mõistuse tulemus, kuivõrt meie instinktide väljendus. Niisugused arvamised, niisugused instinktid, ütleme ürginstinktid asuvad meis kõigis, ainult meie ülesanne on neid taltsutada. Alginimene, primitiiv inimene ei tundnud mingisugust kokkuhoidu, ta ei tundnud ju, mis on säilima. Säilimise mõisteni jõudsid inimesed alles hiljem. Kui sellest kord aru oli saadud, oli ka alus pandud ökonomiale, mis on praeguse ilmamajanduse ja riigimajanduse peamistest aluskividest. Riigimajandust ei saa olla, ja rahvamajandust samuti ilma kaugelenägelikkuseta ja ilma ökonomiata. Ja mitte ainult majandus, vaid üldse seltskondlik elu ei ole ilma ökonomiata mõeldav. Kordan veel, riikide majandus on rajatud ettenägelikkusele ja ökonomiale. Seda tõsiolu peab tunnustama iga õige riik, ja seda ei saa ka meie ära unustada, kui oma metsade ekspluateerimisest kõneleme ja oma metsade tuludest räägime.

Eesti riiklikus majapidamises on metsadel lõpmatu suure ulatusega tähtsus, seda mitmes suhtes, iseäranis kaubanduses. Kas oleks näiteks võimalik meie väliskaubanduse bilans — tasakaal — ja viimasel ajal isegi teatav aktiivsus ilma Eesti metsata? Teie võtke

kätte, lugupeetud Riigikogu liikmed, ainult kõige hilisemad andmed meie väljaveo kohta, mis augustikuu kohta kokku võetud ja välja antud. Teie näete seal, et peamiseks väljaveo aineks Eestist on peale põllumajanduslikkude saaduste meie metsasaadused, ükskõik, kas toorel kujul või ümbertöötatult. Võid on Eestist välja veetud augustikuu jooksul 368.421.000 marga eest, kuna samal ajal on puusaadusi välja veetud 246.304.000 marga eest, seega suurem väljaveoartikkel peale või. Kui meie üldse võtame väljaveo augustikuul, siis näeme, et välja on veetud põllumajanduse saadusi 410 miljoni marga eest ja metsamajanduse alal 327 miljoni marga eest.

Teie näete, et see vahe ei ole kuigi suur. Meie metsad on andnud riigile ikka õige suuri ja tunduvald tulusid. Vaadake bruttotulusid, mis riik on saanud 1922. aastast alates. 1922. aastal — 543 miljonit, 1923. a. — 649 miljonit, 1924. a. — 664 miljonit, 1925. a. 841 miljonit. Need on bruttotulud. Kulused on sellejuures ka õige tunduvald olnud. Aga kulude summa, võrreldes tulude summaga, ei ole väga suur. Nii näiteks 1925. a. — ma ei hakka teisi aastaid ette kandma — kus metsast bruttotulusid oli 841 miljonit, oli kulused 205 miljonit. Ka maakomisjon, kus põllumajapidamiste metsaga varustamise seaduseelnõu arutamisel oli, märgib riigimetsade alal saadud tulused, ja neid muidugi ametlikkulad andmetel. Nii näiteks oli nettotulu 1924. a. — 476 miljonit, 1925. a. — 635 miljonit, 1926. a. — 738 miljonit. Läänud aasta kohta ei ole komisjon oma aruandes andmeid esitanud. Aga sellest on veel vähe, et vaadelda neid tulusid, mis riik on metsa ekspluatatsioonist saanud, vaid kui tagasi tuleme uuesti väliskaubanduse juurde, siis näeme, et metsasaaduste tulu riigikassale fiskaalses mõttes on palju suurem olnud, kui põllumajanduse tulu. Võtame ainult läinud aasta, see on 1926. aasta andmed. Mis näeme seal? Põllumajanduse saadusi, kõik kokku — lina, või, munad jne., on välja veetud 3 miljardi 59 miljoni eest. Sisse on toodud läinud aasta jooksul põllumajanduse huvides ja põllumajandusesaadusi 2 miljardi 246 miljoni eest. (J. Laidoner, põl: Te loete teraviljaka sinna juurde?) Ja muidugi. (J. Laidoner, põl: See on vale kalkulatsioon. Ega põllumajandusel vilja tarvis pole.) Ma võtan kaubanduse ja näitan, mis põllumajandus on ise välja vedanud ja kui palju põllumajanduse alal on sisse toodud. Seal saame aktiiva 813 miljonit. Kui meie aga võtame metsasaadusi, siis näeme, et seal on läinud aasta jooksul välja veetud 2.841.000.000 eest ja sisse on veetud 319.000.000 mk. eest, aktiiva

on 2.522.000.000. (J. Laidoner, põl: See on ainult arupärimise statistika.) Ega mina ka ei ole seda asjaolu tähele panemata jätnud, et sellest, mis meie teraviljana sisse veame, mitte ainult põllumajanduslikult produtseerivad inimesed huvitatud ei ole, vaid seda tarvitavad ka linnad. Ei taha ka seda statistikat esitada, kui niisugust, millele ühtki korrektiivi enam juurde kanda ei tule. Tahan näidata, kui suur tähtsus on metsaasjandusel Eestis ja eriti ka meie tööstuse edendamiseks. Võtke meie paberivabrikutelt see metsamass ära, mida nad praegu kasutavad, katsutagu meie paberitööstust, tselluloosi valmistamist teisele alusele rajada, sellele alusele, et tooresmaterjal väljaspoolt sisse tuuakse, — siis ei oleks seda tööstust enam olemas. Ei saa tähelepanemata jätta, et inimeste hulk, kes metsa eksploatatsiooni läbi eluülevõlpidamist leiavad, on küllalt suur, et teda meie riigi majanduses mitte ala hinnata ja tähelepanemata jätta. Selle küsimuse kohta lubatagu mulle tähelepanu juhtida dotsent Daniel'i raamatukese peale, kus temal mõned kokkuvõtted on tehtud metsatöölise ja -tööpäevade kohta. Ta näitab oma raamatus, et ühe tiinu korraliku metsa ekspuaterimine Eestis annab 254 mehe-tööpäeva ja 96 hobuse-tööpäeva. Üldse annab metsa ekspuaterimine aasta kohta 672 hobuse-tööpäeva ja 1 miljon seitsesada viiskümmend tuhat inimese-tööpäeva. See on ju ometi suur tööhulk, ja need inimesed saavad omale elu ülevõlpidamist. Võtke see töö, mis sellega töötavatel hulkadel, nüüd nendelt ära, siis näete, kuidas kasvab tööpuudus sedavõrt ülekaela, et sellest üldse enam väljapääseteed ei leia.

Nende arvudega tahan pildistada ja näidata, milline kaal on metsamajandusel Eestis riigi ja rahvamajanduse kohta. Sellepärast ei saa meie kuidagi viisi oma metsahoidmise alal olla hoolimatud, vaid oleme sunnitud kaugeate aastate peale ette kavatsema ja selle eest hoolt kandma, et meie metsaala, meie metsamass ei väheneks, et meil rohkem ei raiutaks, kui metsa juurde kasvab. Ühekorraga ühelt majapidamise alalt teisele üle minna ja öelda, et antagu aga kätte kõik metsaraiesmikud, küll meie selle kultiveerimise läbi tulaks teeme, on mõtetuset. (Põllutöömminister O. Köster: Eluaseme seaduses on ka sellest räägitud.) Meie näitasime oma eluaseme seaduseelnõus, mida teie eile või üleile heaks arvasite tagasi lükata, et meie ei taha metsa hakata hävitama, vaid vastuoksa, tahame seda hoida. Meie näitasime selles seaduses, kuivõrt vähe maad eluasemeteks tarvis läheb ja et seda praegu olemasolevast riigi maatagavarast küllalt jätkub, ilma et tarvis oleks hakata selleks otstar-

beks metsa all olevat maatagavara kasutama. Meil on küllalt muud maad, näiteks soomaad, mis kultiveerimise läbi enam kasu annab, kui metsaalune maa. Kultiveerime esiteks selle maa ja jätame metsad rahule. On ju teada, et metsamaast ei saa ka põhjaliku ümbertöötamise juures sugugi nii palju kasulikku maad, kui näiteks soost ja rabast, mille kohta paljud asjatundvad inimesed on näidanud, et isegi nelja-aastane amortisatsioon soo ja raba harimisel on võimalik. Katsutagu aga metsamaad nii harida, et see juba nelja aastaga end tasuks. See on võimata. Oleks väga huvitav teada saada, palju siis lõppude-lõpuks neist metsamaadest, mis juurdelõigetena välja on planeeritud ja mida on lubatud kultiveerida, ka tõepoolest kultiveeritud on? Need üksikud juhtumised, millega on minul tegemist olnud, kõnelevad vastupidist.

Härra põllutöömistri kolleeg, härra Tief, võiks ilusaid seletusi anda, sest tema on sellel alal isiklikult asjatundja. Vaadake, palju on ta kultiveerinud sellest maast, mis ta on saanud. Selle küsimuse juures ei hakka ma praegu peatuma, vaid tulen selle juurde hiljem tagasi.

Missugune on see põhimõte, mille järgi meie metsade ekspuaterimist juhtima peaksime? Kahtlemata bilanss, tasakaal. Metsade arv ei tohiks väheneda. Tuletage meelde, kuidas mitmesugused veneaegsed organisatsioonid sõjapäevil meie metsi hävitasid. „Polevoe stroiteljstvo“ ja muud kroonu ettevõtted. Asjatundvate inimeste seletuste järgi on metsi laastatud sõjaajal umbes 50.000 tiinu. (O. K ö s t e r, as: A g a o n j u b a o s a l t t e h t u d.) Mul on tabel käes, ma võin selle juurde tagasi tulla. Meil anti ilmasõja ajal metsadele suur hoop, kuna 50.000 tiinu metsa niikuini laastati. See peaks ettevaatusele manitsema, aga seda ettevaatust ei ole olnud. Ma ei taha öelda, et seda ei ole olnud üksnes praeguse valitsuse päevil. Minu asi ei ole esineda mingisuguse süüdistaja osas käesoleva valitsuse vastu ja mingisuguse kaitsja osas olgu missuguste tahes eelmiste valitsuste vastu. Riigikogu maakomisjon konstateerib, et eelmiste aastate jooksul oli raiumiseks määratud norm 7961 tiinu. Selles ulatuses on kahtlemata ka raiumist toimetatud, ükskõik kas riigi ekspuateratsiooni näol või metsa oksjoniteel välja müües ja asunikudele maha raiudes. Igatahes on norm iga aasta raiutud ja veel ülegi. Uusi kultuure soetati hoopis vähem. Mul on ametlik kokkuvõte, millest näeme, et kõige rohkem on uusi kultuure soetatud 1925. ja 1926. aastatel. Kuid ka neil aastatel ei ulatu uute kultuuride asutamine 4000 tiinunigi.

Kõige suurem oli see 1925. aastal. Siis oli uusi kultuure loodud 3821 tiinu. See on

kõige suurem arv. Kõigil teistel aastatel on vähem. Mullu aastal oli see norm 2972 tiinu, nii et ei ulatunud 3000-de tiinunigi. (Vahelhüüe põllutöominister O. Köstri poolt.) 1927. aasta norm on alles selgitamata. Mida kaugemale tagasi lähete, seda vähem on iga aasta uusi kultuure soetatud. Nii et ei ole pooltki sellest, mis normide alusel maha on raiutud, pooltki sellest ei ole kaetud uute kultuuridega. (Põllutöominister O. Köster: Aga loomulik seemendamine?) Meie saame väga hästi aru, et ega siis uued kultuurid üksi maharaiutud metsaalasid ei kompenseeri. Võtame arvesse veel loomuliku seemendamise. Kuid Teie näete, et meie uutele kultuuridele intensiivse raiumise juures vähe tähelepanu oleme pööranud. Mis aga puutub loomuliku seemendamisse, siis ei tohiks seda õiguse pärast ratsionaalse metsamajanduse juures olla ja ei ole ka seal, kus metsamajandus on ratsionaalseks, kasulikuks muudetud. Võime andmete varal konstateerida, et Eesti metsi on raiutud õige palju, ja et meie metsad on õige kiiresti kahanenud. Maakomisjon ütleb, et metsade pindala olevat olnud 1919. aastal 21%, see tähendab riigi üldisest maa-alast, ja 1926. aastal ainult 18,6%, nii et on langenud 2½% võrra. Seda konstateerib maakomisjon. (Kohtuminister O. Tief: Mitte mets üldse ei ole vähenenud, aga riigimets.) Seda konstateerivad komisjoni ametlikud andmed ja seda konstateeritakse samuti ka riigimetsa kohta. See komisjoni konstateerimine käib ainult nende vähenemiste kohta riigimetsa alal, mis on tekkinud raiumistest. (Kohtuminister O. Tief: Ei ole.) Siin ei ole arvesse võetud riigimetsa pindala vähenemist üldse. Metsa pindala on kahtlemata veel rohkem vähenenud ja seda peamiselt planeerimise teel. Peale selle ei olnud komisjonil viimaste aastate lõplikke andmeid käes. Igatahes toetun ma siin inimeste tõendustele, kes seda asja eriteadlastena peaksid tundma: meie metsa pindala olevat vähenenud tänava aastani umbes, muidugi täpselt ei tea nemadki seda, 80 tuhande tiinu võrra ja seda peamiselt metsa küljest tükkide planeerimise tagajärjel.

Maaseaduse autorid Asutava Kogu ajal hindasid metsade tähtsust Eesti riigimajandusele, ja sellepärast on muidugi ka seletatav, mispärast kõik võõrandatud metsad tunnustati riigi omaks. Hiljem aga hakati teist teed käima. Muidugi, ka maaseaduse järgi oli võimalik metsi asunikku kruntidesse planeerida, kuid ainult väikesed metsi, mille suurus mitte üle 50 ha ei olnud, mis ei asunud suurte metsade juures ja ei nõudnud erilist hoidmist. Hiljem 1922. a. muudeti maa-

seaduse § 23. ja anti põllutöoministariumile suurem võimalus eraldada metsi asunikku kruntide külge planeerimise teel. Seda võimalust on õige ohtralt kasutatud. 1924. a. näiteks on 9787 tiinu planeeritud, 1923. aastal 9.118 tiinu ja 1. jaanuarini 1926. aastal on ametlikkude andmete järgi planeeritud 69.883 tiinu riigimetsast kruntide külge. Aga sellega veel ei lepita. Veel leitakse, et 1922. a. seaduse muutmise ei ole küllaldast lahedust ega voli andnud metsamaade planeerimiseks asunikku kruntide külge ja sellepärast nimelt, et 17. detsembri 1926. a. seaduse muutmise kohustab sedavõrt uusi kultuure avama, kui võrt maid on planeeritud riigimetsade küljest lõigetena. Sellest kitsendusest ei ole kinni peetud, tast on alatasa üle astutud, kuid see oli ometi seaduslik norm, mida seaduse täitjad ei tohi ära unustada, ja sellepärast katsutakse suuremat lahedust luua. Tuleb seaduseelnõu, millega tahetakse kaotada iga kitsendus metsaga varustamise alal. Sellega antaks põllutöoministariumile vaba voli talitada nii, kuidas ta aga tahab. Kuid see seaduseelnõu ei ole veel seaduseks saanud ja loodame, et ta selleks niipea ei saagi. Kuid valitsus ei lase end segada. Tahetakse metsa jagada ning jagatakse. Näeme ilmuvat määrust, mille tegelik tarvitamine peab kompenseerima Riigikogu vastuvõtmatud seaduseelnõud.

Apetiidid on väga suureks kasvanud. On ju lõpmata kasulik nõutada riigimetsamaid, sealts metsa maha raiuda. Ei ole mingit kontrolli, et maa, kus mets maha raiutud, kultiveeritaks. Andmed kõnelevad hoopis vastu pidist ja näitavad, et seda maad kultiveerivad ainult üksikud. Võib olla, see meeldib ehk vanadele põllumeestele, aga pean ütlema, et kultiveerimise tööd teevad vanad põllumehed palju rohkem, kui asunikud. Enamasti planeeritakse metsad asunikku krundi külge selle ettekäändega, et nad metsa alt vabanenud maa üles hariksid heinamaaks, põllumaaks või muuks otstarbeks. Selle üle aga faktilist kontrolli ei ole. Kiusatus metsa kättesaamiseks on suur, sest et taksihind on hoopis madalam, kui tegelik turuhind. Kui selle juurde arvestadagi veel 25%, mida ametlikult taksihinnale juurde arvatakse, siis ei anna see ikkagi turuhinda välja. (Kohtuminister O. Tief: Ümberpöörduvalt — kes selle taksihinnaga müüb, see saab kahju.) Ka sel juhtumisel mitte, kui takseerimist täiesti õiglaselt ja antud juhataste või määruste järgi toimitakse. Aga meie teame, et üldise saama-meeleolu ja põllutöoministariumi praeguse politika juures, mis viimasel kahel aastal selle poole on tüürinud, et aga võimalikult metsadest lahti saada, need kõik asunikkuudele

kätte anda, et selle politika tagajärjel kohapealsetel ametnikkudel isesugune arusaamine tekib ja metsa kluppeerimise alal sarnased nähtused ilmsiks tulevad. mis sageli otse ihukarvad püsti ajavad. Faktiline metsahindamine on turuhindadest veel palju kaugem, veel palju madalam, kui ta seaduse ja määruste täpse mõiste järgi olla tarvitseks. See on üks põhjus, mis inimesi lausa ahvatleb ja provotseerib endale metsamaid kätte nõutama. Muidugi mitte igamees ei saa neid endale. Saan väga hästi aru, et neid metsamaid kätte saada võimalik on ikkagi ainult meestel, kellel teatavad sidemed, kellel teatav seljatagune ja kes enda eest, nagu siin Riigikoguski nimetatud, parajal ajal seista ja kosta oskavad. Väikesed asunikud, kes kükitavad kuskil ääremaadel, või käsitöölise krundi pidajad, — nende metsasaamist ei leita peaaegu mitte kunagi põhjendatud olevat ja ei ole ka neile metsa antud, vaid metsa on saanud ikka peajasjalikult need asunikud, kes oma ümbruskonnas on teataval viisil enda isiku maksma pannud ja kellel teatav õige tihe kontakt ei puudu keskkohaga pealinnas, oma keskesindusega pealinnas. On ometi selge, et kõik need raiumised, millest ajakirjandus viimasel ajal on karjunud, nagu näiteks Vaivara Sinimägedel ja mujal, viimasel ajal ka Vooremäel, et need raiumised ometi tingitud ei ole asunikkude põllumajanduslikkudest huvidest, vaid need on tingitud sellest vahekasust, mida metsaraiumisel ja selle edasimüümisel saada võib. Mul ei ole kahjuks andmeid selle kohta, kui kallilt müüsid need mehed, kes Vaivaras ühe mäe täielikult ära laastasid, ja teise mäe pooleldi tühjendasid, edasi metsa, mis neile ekspluateerimiseks kätte oli võimaldatud. Mulle on aga üks asi selge, et seal põllumajanduslik huvi metsa maharaiumist ei nõudnud, vaid põhjus seisis selles, et nad soodsa ostja olid leidnud.

Kuidas see tegelikult sünnib peaks ka härra põllutööministrile teada olema. Harilikult ei osta niisugune suur asunik oma metsa riigi käest enne, kui ta on toonud kaupmehe kohale, — on see siis mõni Tartu kaupmees või Tallinna oma — kes enne tuleb, vaatab ja ütleb, kui palju tema nõus on metsa eest maksma, ja siis alles mees kalkuleerib, kas tal on mõtet metsa ära osta või mitte. Kui vahekasu, mida saada võiks, tühine on, siis kaob tal igasugune huvi metsa omandamise vastu.

Kui teie lubate, siis mina veel üks ja viimane kord pöördun härra Daniel'i ettekande poole, mida tema teinud on metsateadlaste kongressil, kus ta arve esitab selle kohta, kui odavalt tihtilugu metsatükid edasiandmise korral suurasunikkudele kätte on läinud. Tema toob terve hulga juhtumisi, mis on amet-

likult ette kantud, kuid kahjuks ei nimeta ei asunikke ega ka koha nimesid. Mina mõtlen, et oleks asjale tulusam olnud, kui see kõik avalikult oleks ette toodud. Muidugi on Riigikogul võimalik seda materjali saada. Ei oleks paha olnud, kui Eesti avalik arvamine oleks kõik need nimed ja maakohad teadnud.

Ta toob ette mitmed juhtumised, ja kuna see palju aega ei võta, siis luban endale seda Riigikogule ette lugeda. (Kohtuminister O. Tief: Tema oliselajalise metsade peavalitsuse juhataja.) Ja sellepärast ta teabki. „1924. a. said N. küla riigi renditalud 34 t. umbes 60 a. 0,9 tiheusega metsa vabaks. Tagajärg: praegu metsa asemel kannustik, mehed ei jätnud omale ehituste jaoks mitte üht puud, olgugi et hooned hädalist remonti vajavad. Nad käivad leivaküpsetamiseks kantseleis puid ostmas.“ (Põllutööminister O. Köster: Mis see praegusse valitsusse puutub?) Ma ei loe kõike ette, lähen rutem edasi, üks metsaülem teatab juhust, kus mets oli hinnatud 64.000 marga peale, maha on müüdud 110.731 marga eest, võttes sellega rohkem vahekasu kui 100%. Kolmandas metskonnas, teatud asunduses, on mets hinnatud 48.266 marga peale, edasi müüdud 88.000 marga eest, sellega ligi 100% lisaga. Siis samast metskonnast mets või juurdelõige, hinnatud 21.838 marga peale, edasi müüdud 41.000 marga eest jällegi 100% kallimalt. Ikka jälle samast metskonnast — mets hinnatud 126.333 marga peale, müüdud 226.000 marga eest, jällegi peaaegu 100%. Niisuguseid andmeid on siin väga palju toodud. Siin ta ütleb: edasi on teatud 12-tiinuulisest metsamüügist, mille taksihind 223.635 marka, on müüdud umbes 400.000 marga eest. Edasi loeb üles juhu, kus metsa taksihind oli 199.490 marka, mis määrustele vastavalt on alandatud 161.432 marga peale, kuid sai maha müüdud 240.000 marga eest. Nii terve rida andmeid inimese poolt, kellest esiteks kui asjatundjast ja, teiseks kui endisest kõrgemast metsametnikust ometi uskuda võiks, et need andmed ka tõele peaksid vastama. Ma kordan veel kord, et hindamine ka sel juhtumisel, kui ta õiglaselt sünnib, määrab metsa hinna madalamalt, kui vastav turuhind on, kuna aga tegelik hindamine läheb turuhinnast lahku, nagu teie isegi näete, sagedasti 100% võrra, nii et riigi käest metsa ostes võib teenida 100%. See on otse kiusatus. Inimesed katsuvad endale metsa saada ja siis võimalikult kiires korras seda maha raiuda. Igatahes valitseb siin seesama meeololu, mis varemaltki teistel majandusealadel, muu seas tööstuses valitses ja kaubanduses, panga politi-

kas. Katsuti ruttu kasu lõigata, ühe päevaga võtta mis veel saada, homme tulgu mis tahes. Nüüd toimetavad teised süliksi sedasama, ma ütlen, õpilased toimetavad süliksi sedasama, mis õpetajad kavalusega ees tegid. Vaadake, see on tähelepanuväärne lugu, lausa metsik.

Ma ei hakka teile, lugupeetud Riigikogu liikmed, sisuliselt ette kandma seda, mida olete juba lugenud ja varemalt kuulnud, tuletan vaid meelde, et viimastel nädalatel on ajakirjanduses kõneldud Vaivara Sinimägede laastamisest, Luua mõisa pargimetsa maharaiumisest ja müümisest ... (Põllutööminister O. Köster: Müü mata, puututa.) Narva juures Pähklasaare metsa hävitamisest. „Vaba Maa“ teab isegi metsaistandikkude mahamüümisest. Peale selle tahetakse Kukruse põlist parki maha raiuda ja Saksamaa kuuskede ehk okasleheliste alleed maha võtta ja lõppude-lõpuks on isegi põhjust „taarausulistel“ hämmastust tunda. Imestan väga, et nad ei ole oma protestiga seni esinenud Vabariigi Valitsusele, sest ka nende pühad hiimäed tahetakse maha saagida. (Põllutööminister O. Köster: Kus kohal? Ei tea.) Kas tõepoolest meie metsamajandus ja riigi majanduspolitiika sellest raiutatud peaks olema? Lihtsast metsade hävimisest ei kõneldagi enam. See ei ärata kellegi tähelepanu. Peatume ainult karjuvamate faktide juures. Iga metsalapi pärast ei joosta ajakirjandusse kaebama, vaid kurdetakse üksnes siis, kui on midagi „erakorralist“ juhtunud, mis igapäevasest praktikast kaugele on jõudnud, kuskile tipuni jõudnud. Vaadake, arupärimises on just tipud näidatud, ja meile ei lähe korda, kui arupärimisele vastates põllutööminister vast ütleb, et tema poolt on pandud seisma Sinimägede, Luua mõisa, Pähklasaare metsa raiumine. Mis aitab seismapanek, kui mets juba hävitatud ja vana praktika sel alal edasi kestab? Võiksin ju näiteks Vaivara kohta andmeid ette lugeda, kuid see oleks asjata ajaraiskamise, pealegi ilmus „Päevalehes“ selle kohta üsna üksikasjalik arvustik. Mis tulu on meil tagantjärele seismapanemisest? Et metsade laastamine viimasel silmapilgul kohati seisma pandud, selle eest ei saa mingit tänu tunda põllutööministri ees, vaid siin peame arvestama avaliku arvamisega ja kõigepealt tänu ütlemata ajakirjandusele, ka koalitsiooni erakondade häälekandjatele, kes metsade küsimuses õige teravalt on sõna võtnud ja metsade laastamise tööd hukka mõistnud.

Ma ütlesin juba, et sõna on metsalaastamiste vastu võetud ainult laastamistippude puhul, kuna sellest igapäevasest mutitööst, mis metsade laastamisele täie ulatuse ja süve

annab, sellest kõneldakse vähe. Seisukord kohtadel on väga halb. Kuidas mitmesuguste ettekäänete ja kavalustega metsa kätte piütakse saada ja siis ära laastatakse, selle kohta võiksin Riigikogule ette tuua härra kohtuminister Tief'i metsasaamise loo. See on kord juba Riigikogus käsitamisel olnud, kuid tol korral lõpetati see asi nii, et Riigikogu neist andmetest, mis rkl-te Johanson'i ja Gustavson'i poolt esitati, mingisuguseid järeldusi ei teinud. Ma toon selle loo sellepärast ette, et see juba Riigikogus käsitamisel on olnud ja et selle loo puhul on Vabariigi Valitsuse poolt antud vääraseletusi Riigikogu liikmetele, mis aitasid Riigikogu eksiarmamisele viia. Üldse on see väga tüübiline lugu, mis pildistab, kuidas kohapeal lood kujunenud.

See lugu tuletab romaani meelde. See on lausa põnev romaan, aga meie võime öelda, et ta on ka üks modern romaan, väga optimistliku sisuga. Ta lõpeb nii, nagu kõik head, kaunid perekondlikud romaanid, ikka sellega, et jutukangelane leiab selle, keda ta on otsinud, käesoleval juhtumisel oma armsa metsamaa.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Lugu algab sellega, et Pilkuse mõisa... (Kohtuminister O. Tief: Mitte Pilkuse vaid Pilka.) No ütleme Pilka mõisa maa peal, see on Tartu maakonnas, asunik härra Otto Tief, tolleaegse elukohaga Tallinnas, Rataskaevu tän. nr. 6—8, esitab palvekirja 29. jaanuaril 1924. aastal. Ma palun tähtpäeva meele pidada. (Põllutööminister O. Köster: 16. oktoobril ikka.) Ei, 29. jaanuaril 1924. aastal. (Põllutööminister O. Köster: Kas Teie ei tahaks siit aktivist vaadata?) Mul on omal andmed olemas. Teie tahate nähtavasti minu tähelepanu hilisema aja ning asja peale juhtida. Lubage, et mina korra järgi käin. Ma ei tahaks, et sellest ilusast romaanist mõned peatükid välja kukuksid. 29. jaanuaril 1924. aastal esitab asunik, kellele autasuna talu määratud, palvekirja, milles ta seletab, et tema krundil on 6½ hektaari kasumetsa — hiljem aga selgus, et 7 hektaari — mis enne 1933. aastat raiumisele ei võiks kuuluda. Ta palub, et see mets antaks temale. Ütleb, et sellest metsast kavatsetakse anda maharaiumiseks asunikudele chitusematerjali. Aga ta arvab, et see kahjulik oleks. Ta tahab saada, nagu ta ütleb, üht väikest metsasalka, mis talu elumaja läheduses on. Lisab palvele plaani juurde, milles ära tähen-datud, kus mets. Edasi ütleb: Olen nõus seda metsa ära ostma ja peale selle, kui tarvis, annan kohustuse seda metsa ilma põllutööministeeriumi loata maha raiuda. Ta lõpetab oma palvekirja kohustusega, et seda

metsa raiuda ei tohi. (Põllutööminister O. Köster: Kuupäev ei ole Teil õige.) Miks ta ei peaks siis õige olema?

Selle palve on härra põllutööminister läbi vaadanud ja leidnud, et tõepoolest mets on seal elujõuline ja 2—3 aasta pärast tuleb raiumisele. Nüüd on ta aga leidnud asuniku, kes on lubanud seda metsa mitte laastata. Teeb palvekirjale järgmise resolutsiooni: „Metsade peavalitsusele. Paluja soovikohaselt toimetamiseks“. Nähtavasti on asunik härra Tief siiski tähtsam asunik, kui mitmed teised tema ametvennad, sest see ministri korraldus leiab jalamaid täitmist. 29. jaanuaril on palve esitatud ja juba 17. veebruaril saab Kastre metskond käsu, toimetada nii, nagu ministri resolutsioonis soovitakse. Kuid Kastre metsaülem teatab, et tema ei saa seda käsku täpselt täita ja sel lihtsal põhjusel, et metsast on juba 100 puud teistele asunikudele ära müüdud. Üldse on selles metsas toimitud raiumist asunikude puudega varustamiseks. Oli kavatsus kõnealolevat metsa maha raiuda, välja arvatud need puud, mis alla 8 tolli jämedad, need jäävad raiumata ja saavad asunik Tief'ile edasi müüdud. Ühesõnaga, metsaülem teatab, et ei saa metsa tervena ministri resolutsiooni põhjal härra Tief'ile üle anda, vaid ainult selle metsa, mis jääb järele siis, kui teistele asunikudele müüdud puude norm on välja raiutud. Nii et järele jäävad noored kasupuud, kuna aga vanad suured puud välja võetakse. Selle järele läheb toiming edasi, astutakse mitmesuguseid samme, mida ma lähemalt ei hakka kirjeldama. Kuid 28. augustil sõlmitakse juba leping asunik Tief'i ja metsade peavalitsuse vahel, millega metsaala asunik Tief'i kätte antakse, tähendab — kätte antakse sel kujul, nagu ta arvestamisest järele jäi, — noor mets antakse kätte. Leping, mis seotud, kinnitatakse 10. septembril metsade peavalitsuses, nii et nüüd on asi korras. Kõik on sündinud, nagu asunik Tief on palunud. 29. jaanuaril on palve esitatud, 31. jaanuaril põllutööministri resolutsioon peale pandud, 28. augustil leping sõlmitud ja 10. septembril leping kinnitatud. (J. L a i d o n e r, põl: Siis läks ju väga pikkamööda.) Ma ütlen, see on kuue kuu jooksul lõplikult sõlmitud. Nüüd võib asunik Tief asuda 1783 puu valdamisele ja tema saab lepingu, nagu ta esialgu palunud oli. Ma loen sellest lepingust kolm paragrahvi ette, mis tähtsad. § 19. lõpp ütleb, et mets on müüdud oma majapidamiseks, nii et asunik ostab metsa oma majapidamiseks. Edasi, kui puud on antud teatud kergendusega, see on oksjonita, teatud tööstuse, ehituse või mõne muu eritstarbe peale, ja ostja neid seks ei tarvita, vaid

edasi müüb oma äriliste sihtide kättesaamiseks, peab ta riigimetsade valitsusele maksma peale metsaseaduse § 764. ettenähtud trahvi kahekordse müügihinna, mida metsadevalitsusel õigus on talt nõuda; nii et kui mets antakse asunikule oma majapidamiseks ja kui ta äriliseks otstarbeks metsa maha müüb, siis ta võtab enda peale kohustuse — kahekordse müügihinna maksta; 3) metsa raiumine asunikule on lubatud ainult siis, kui ostusumma ära maksetud ja metsaraie pilet kätte antud.

Ja tõesti, niipea kui Pilka asunik härra Tief metsa endale kätte oli saanud, — pean tähendama, et metsaandmine oli, nagu ma seletasin septembrikuus, — esitab ta 3. oktoobril, see on vähem, kui ühe kuu järele, uue palvekirja, milles ta palub, et talle luba antakse tervet metsa maha raiuda, mida ta enne hoidmiseks tahtis endale võtta. Ta kirjutab 3. oktoobri palvekirjas, et see mets ei ole enam see, mis ta enne oli, ta on ära raiutud, hõre, palju puud tuulest murtud, ja ei ole mõtet seda metsa hoidma hakata. Ta ütleb: maapind on kõlblik põlluks. „Ma kavatsen eelnimetatud metsamaa põlluks üles harida ja vastavaid töid läbi viia tänava sügisel ja talvel kiire korras, ja et kõike metsamaid kevadel harima võiks hakata, sellepärast oleks soovitav, et mulle võimaldataks tervet metsa korraga maha raiuda ja juurida“. Selle palvekirja rahuldamine ei lähe juba nii kergesti, nagu esimese oma, ja seda ei rahuldatudki lõplikult asunik Tief'ile. Metskonnaülem annab selle palvekirja kohta oma seletused ja rõhutab neid momente, et ta on kuulnud asunik Tief'i käest, et ta metsa tahab ärimeestele edasi müüa ja sellepärast ei peaks talle seda metsa vabaks antama. Teiseks on see mets temale antud oma majapidamiseks, kuna aga tema majapidamine seda ei tarvita. Kõigis suhetes on metsaülem seisukoht tähendatud metsa raiumisele andmise suhtes eitav, kuid lisab siiski juurde, et kui Tief'ile antakse see mets, siis tuleb see ümber hinnata. Selle järele teeb ta ettepaneku, palve tagasi lükata, mis metsade peavalitsus ka teeb. Metsade peavalitsus teatab asunik O. Tief'ile, et ta ei saa palvekirja rahuldada. Kuid ütleb: „mis puutub asjaolusse, et kõnealolev mets kasutamiseks küllalt kõlblik ei ole, ja teie soovite seda maha raiuda, siis teatab metsade peavalitsus, et on küllalt sellest, kui teie tasute senised maksud“. Ehk küll ollakse vastu, on metsade peavalitsus seekord veel valmis asunik Tief'ile vastu tulema ja temale metsa raiumiseks andma sel juhtumisel, kui ta tasub maksud ja mureseb endale loa, raiepileti jne. (Põllutööminister O. Köster: Mis aastal see oli?) See oli 1924. aastal. Asunik Tief'i teadaande

kuupäeva, kui tahate, võin otsida. (Põllutöominister (O. Köster: Ei ole tähtis.) 6. novembril 1924. aastal on vastus tulnud. Nüüd näeme, et asunik on mõningaid samme astunud, muu seas on küsinud metsaülemalt, kuidaviisi saaks muretseda pileti mahamurtud puude raiumiseks. Asja toiming seisab, ja romaan on jõudnud ühtlasi oma haripunkti, oma kulminatsioonini. Järgneb katastroof. Katastroof seisab selles, et esitatakse kaebused, pannakse toime järelevalve, teostatatakse järelevalvet ja tehakse ilmsiks asjaolu, et asunik O. Tief, kes enne metsa ainult nõudis hoidmiseks, pärast palus, et seesama mets lastaks maha võtta, et ta kultiveerib maa ära, on asunud, ilma et ära oodata põllutöoministeeriumi luba, omavoliliselt metsa raiumisele ja laastamisele. Siis järgneb protokoll protokollile järele ja metsa aresti alla panemine. (M ü r a ja vahelhüüded pahemal pool. — Põllutöominister O. Köster, Oodake, oodake edasi.) Esimene protokoll on tehtud 26. märtsil 1925. a. Ma tuletan teile veel meelde, et metsade peavalitsus lükkas asunik O. Tief'i metsaraiumise palve tagasi 6. novembril 1924. a., 26. märtsil 1925. a. tuleb esimene protokoll selle kohta, et mets siiski on maha raiutud.

Lugu on nimelt niisugune. Nagu kõigest sellest asjatoimingust näha ja ülekuulamisest selgub, asus asunik Tief detsembrikuul, see tähendab kuu aega hiljem, kui ta vastuse sai, metsa maha raiuma. Protokoll, mis tehtud metsaülema poolt, konstateerib, et metsas oli maha raiutud 27 kantsülda puid ja Emajõe äärde välja viidud 516 palki. Kõik see 27 kantsülda puid ja 516 palki pandi aresti alla, nagu raporteerib metsaülem. Nüüd kuulatakse koha peal üle Rataskaevu tän. nr. 6—8 elava asuniku Tief'i volinik Raudsepp, kes aga ei mäleta ega tea enam midagi, on nagu Vene keeles öeldakse, „nitschevo ne pomnjaschtschi“, ta ei mäleta, millal see oli, ei tea, kas Tief'il luba oli, ütleb aga, et Otto Tief seletas, et metsa eest on raha makstud ja muud ta ei tea. Puud tema käest võttis vastu keegi kodanik Massakas, aga kas need palgid viimasele müüdüd on, seda ta ei teadnud. Üldse ei tea ta, kes see Massakas on, kust ta tuli, kas oli tal õigus puid saada, midagi ta ei tea, ainult seda, et ta puud Massakale üle andis. Ühe sõnaga; ta oli täielik „Ivan Duratschok“.

Nüüd kuulatakse juba üle Massakas ise. Politsei ei ole nii ebateadlik, politsei leidis kodanik Massaka üles, see elab Tartus Örne tänaval. Massakas ütleb, et olen see ja see isik, elan Tartus Örne tänaval, ostsin härra Tief'ilt 6. jaanuaril 1925. a. 516 palki, mis kantsüllä arvudes annab 4370 kantjalga, à 20

mk. kantjalg. Nüüd pange siis kõrvale asuniku taksihind ja 25% lisa! Nagu pärast selgub, on see olnud ainult üks osa metsast, mis asunik Tief maha raius, ja sellest on saadud 87.400 marka. Kui siia veel palkide hind juurde arvata, siis see üksi katab selle hinna, mis asunik Tief'il oleks tulnud maksta kogu metsa ja maa eest. (Kohtuminister O. Tief: Kus ta siis katab? — Metsa eest maksin 200 tuhat marka.) See ei olnud terve mets.

Nüüd tulevad väikesed mehed — rattad — mis iga mehhanismi juures olemas ja kelle peale ikka süü langeb. Kuulatakse üle metsnikud. Üks metsnik, Adelson, teatab, et metsaraiumine algas detsembrikuul 1924. a. Tema aga ei teadnud, kuidas vahekorrad olid, käinud Raudsepale peale ja saanud ka raiumise paariks nädalaks seisma panna; palke ei teadnud aresti alla panna, sest teadis, et raha oli maksetud ja kõik seaduslikus korras tehtud, — kuidas ikka võiks suurtele härradele vastu panna. Raiumine on ju päise päeva ajal sündinud, ei võinud selle tõttu siis ka oletada, et nii julmilt hakatakse seadusevastaselt tegutsema.

Teine metsnik on seletanud, et asunik Tief olla teda eksiteele viinud — et temal olnud mädapuude raiumiseks raiepilet; see kaotas küll maksvuse juba kas 1. jaanuaril või 1. veebruaril — mul on see paber olemas ja võin selle pärast üles otsida, kui see täpsuse mõttes just tarvilik peaks olema. Nii siis seletas metsnik, et teda olla segadusse viinud asjaolu, et asunik Tief'il raiepilet olnud mädapuude peale, ja tema mõelnud, et mädapuid raiutaksegi. Palkidevedu on ta küll näinud, aga ei teadnud seda ka takistada, sest et nende hulgas ka mädapalke oli. (M. Martna, stp: Pidid ju ka maha raiutama — muidu ju ei näe, kas on mäda! — Naer.) Nii et kõik katsuvad end vabandada sellega, et ei tea, kuidas kõik see lugu oli. Ja sellega, vaadake, ongi õigusepärast see romaan läbi. (Kohtuminister O. Tief: Ei ole, ei ole! — Naer.) Finaal tuleb veel. Selle finaali kannan ma ka varsti ette. Õigusepärast on sellega pinevus läbi, kõik, mis romaanile pikantsuse annab, juba olnud: esiteks paluti mets hoidmiseks, seda saadi; siis paluti mets raiumiseks ja kuna seda ei saadud, siis võeti kätte ja raiuti ise ja — asi nudi. Juurde lisada võin ainult niipalju, et asunik ei olnud keegi muu, kui praegune kohtuminister härra Otto Tief, ja see asunik oli saanud enne seda, kui ta omavoliliselt metssaalsid hakkas koondama koonduserakonna põhimõtte järgi, ehitusematerjali 153 puud, massiga 13 kantsülda. Peale selle oli talle

antud raiumiseks asunikudest mahajäetud „mädapuud“, kokku 199 kuuske, massiga 16 kantsülda, taksihind 23.088 marka. See kõik oli talle üle antud, ära raiatud ja vastuvõtu akt alla kirjutatud. (K o h t u m i n i s t e r O. T i e f: K u u l g e, n e e d p u u d p a n d i a r e s t i a l l a.) Ehitusematerjali, kordan veel, 153 puud ja peale selle mädadest 193 kuuske; need olevat niisugused puud, mis asunikud ehituse juures brakeerivad, neil on mõni rike küljes, kuid nad ei ole „mädapuud“ tõelikus mõttes, vaid „mädad“ selles mõttes, et nad mõne rikke tõttu seinapanemiseks ei ole kõlblikud, aga on esimese klassi põletispuud.

Peale selle, kui kõigega oldi varustatud ja kui omavoliline raiumine läbi oli, ja kui veel meeles pidada, et härra Tief'ile oli mets antud oma majapidamise jaoks, peab arvama, et härra Tief'il oli paberivabrik, sest muidu ei oleks kuskile panna seda puude hulka. (V a h e l h ü ü e k o h t u m i n i s t e r O. T i e f' i p o o l t.) Siin on veel teated selle kohta, et on saadetud Tallinna politseiülemale protokollid, et ta üle kuulaks asunik Tief'i, aga seal olevat igasugused jäljed ära kadunud. (K o h t u m i n i s t e r O. T i e f: T e i e s e g a t e j ä l g i a i n u l t.) Jäljed kaovad käest ära, ja meie leiame härra asunik Tief'i 1927. aasta algul kohtuministri kohal. Finaal selles asjas seisis selles, et tervet seda piinlikku lugu juba kevadel arupärimise puhul kahe Riigikogu liikme poolt puudutati. Siis võttis härra kohtuminister Tief 24. märtsil 1927. a. sõna ja seletas, et: „1) Mina palusin 1924. aastal, et minu asundustalus kasvav mets raiumisele ei määrataks, vaid mulle ära müüdaks alalhoidmiseks. Seda palvet metsaülem ei täitnud, vaid laskis maha raiuda kõik terved puud 8 tollist peale, see on terve väärtusliku osa metsast.

2) Ülejäänud noorest metsast olen rikutud ja tuulest murtud puid, mis majapidamisest üle jäid, müünud 1925. aastal metsade peavalitsuse loal, makstes ise metsa eest keskmise turuhinna. Seega ei ole ma saanud mingisuguseid soodustusi vahetasu saamise mõttes.

3) 7. detsembril 1925. a. anti sama talu minule autasu seaduse põhjal pärisomanduseks, ja mina oleksin võinud ülejäänud metsa vabalt raiuda. Kuid mina ei ole seda võimalust kasutanud. Mina ei ole omast talust ühtki puud raiunud, mis ei ole tingitud tuulemurrust või oma talu ehitusematerjali tarvidusest. Järelikult on kõik see, mis rääkis rkl. Johanson, tööolude täielik moonutamine ja nähtavasti sihilik, kuritahtlik moonutus“.

Nii siis, härra Tief ei ole muud raiunud, kui neid puid, mis olid tuulest murtud ja mis oldi tingitud oma talu ehitusematerjali tarvi-

dusest. Kõik need puud, mis olid Massakale müüdnud, ja kõik need, ligi 200 kantsülda põletispuud, kõik need olid tingitud oma majapidamise tarvidusest. Mina ütlen, seal pidi olema mingisugune salane paberivabrik, kus kõik need puud ära söödi.

Vaadake, härra Tief, niiviisi Riigikogule ei seletata. Niisuguseid seletusi ametlik isik anda ei tohi. Kui härra Tief'il oli enne ministriks saamist teatud sekeldusi metsade peavalitsusega, kui härra Tief oli omavoliliselt metsa raiunud, siis peab inimesel olema ikka niipalju kodanlikku julgust, et öelda, see sündis tõesti nii, aga ärge ministrit selle eest vastutusele nõudke, mis asunik Tief kuskil Pilkases on teinud. Võib olla, et seal Pilkases valitseb pilkane pimedus. Aga kanda Riigikogule asju ette, mis ebaõiged, öelda, et mina olen seadusepärast talitanud, et minu tegevuses ei ole ühtki tumedat täppi, et mina ei ole metsa raiunud, et olen ainult oma majapidamise tarbeid rahuldanud — niisuguseid asju ette kanda ei tohi. Siis riigikodanikud ei tea üldse enam, mis arvata ministritest ja nende seletustest.

Niisama on väga tüübiline sellepoolst lugu ka asunik Hammer'iga. Härrad Riigikogu liikmed mäletavad, milles lugu seisis. Nimelt laotati Riigikogu liikmetele maaelanikkude märgukiri laiali, kus need asjaolud olid kokku võetud, ja peale selle andis rkl. Gustavson üsna täpse seletuse. Sisuliselt seisis lugu selles, et asunik Hammer Harglas, kellel teatavad suhted on koonduse kõrgemate juhtidega, endale karjamaa ettekäände all nõutas 6 tiinu metsa. No jah, härra minister Tief, kes selles asjas põllutööministri kohustetäitjana seletust andis, ütles, et see olla Hammer'ile kahjulik operatsioon olnud, sest ta on selle metsa eest kallist hinda maksnud. Aga see hind oli harilik taksihind, mis sel puhul võeti, nimelt oli tal maksta 42.000 marka. Vallavalitsuse ja nõukogu arvamise järgi oli selle metsa väärtus vähemalt 200.000 marka. Ei ole minu ega arupärimise esitajate ülesanne täpselt järele kalkuleerida kohapeal, kas see just nii on, aga selge on muidugi see, et asunik Hammer'ile mets kätte anti karjamaa nime all. Hammer raius pärast metsa maha, et seda suure vahetasuga edasi müüa. Hammer oli oma metsanormi juba kõik kätte saanud, oli nimelt juba enne 4 tiinu metsa saanud. Kus on siis teised asunikud, kellel on palju rohkem õigust metsasaamiseks, ja kes kuidagi endale jalgu alla ei saa, kes isegi normimetsa ehitamismaterjalideks kätte ei saa. Aga seal on teatud eesõigusega mehi, neile tehakse kõik, neile mõõdetakse mets kätte, neil on kõik olemas.

See sünnitas Riigikogus nii suurt põnevust, et Riigikogu ei sõandanud härra Fuks'i ettepanekut kohe vastu võtta. Härra Fuks'i ettepanek seisis selles, et minna päevakorras edasi liht ülemineku-vormeli vastuvõtmisega. Rkl. härra Tõnisson, kui ta ära kuulas rkl. Gustavson'i seletuse, võtab sõna ja ütleb: Siin on väga tõsiste asjadega tegemist. „Siin ei ole tegemist“, ütleb ta, „ainult sellega, kas on põllutööminister üksikule asunikule metsa juurde planeerinud tema nõute kohaselt või mitte, vaid siin on tegemist ilmeka juhtumisega, kus riigimetsade arvel võetakse kasumetsa ja antakse seda üksikutele inimestele, ilma et riigi metsamajanduse huvid oleks silmas peetud“. Edasi ütleb, et niisugusel juhtumisel ei võivat liht ülemineku-vormeliga asja lahendada. Paneb ette, küsimus edasi lükata järgmise koosolekuni, et põllutööminister võiks täiendavaid seletusi anda. Rkl. Tõnisson'i ettepanek võetakse vastu, kuna härra Fuks'i ja samuti motiveeritud ülemineku-vormel, mis esitatud vastasrinna poolt, ei panda hääletamisele. Sellega lükatakse küsimuse otsustamine järgmise arupärimis-koosolekuni. Järgmisel koosolekul andis seletuse härra Otto Tief. Peatudes Hammer'i juures seletab tema, et Hammer on üks väga tubli ja agar põllumees, on saanud raielanke, on endale ehitanud korralikud hooned, on korraliku karja saanud, osalt isa käest, osalt ise muretsenud. Ühe sõnaga läbi ja läbi agar põllumees, kõige suuremas mõttes aga erakonna juures. Ja niisugusele mehele võib juba anda. Toob kõige raskemaid põhjendusi ette. Kuid mitte põllumajanduse huvide seisukohalt, vaid Hammer'i isiku kaitse kohaselt. Ta ütleb, Hammer'i isik olevat tubli. Peale selle toob veel esile lisa argumendi Hammer'i isiku suhtes, püüdes põhjendada, mispärast see isik metsasaamiseks eesõigustatud on.

„Selles asjas on huvitav andmeid tähele panna. See noor mets peab kuuluma Hammer'ile sellepärast, et ta asub Hammer'i isa esivanemate talu maa peal. Mõisnik on tähendatud talu ära hävitanud ja selle maa metsa alla võtnud. Nii on õigus Hammer'il seda metsa omale saada“.

Nii nõuab siis riiklik kohustus ja jumalik õigus, et aastate eest aadlike poolt tehtud kuritegevus heaks tuleb teha ja mets Hammer'ile tagasi anda. Kuid viga seisab selles, et need ministri seletused osutuvad ebaõigeteks. Selle kohta kirjutab Hageri valla elanik Johannes Käsper ajalehes järgmist: „Tief'i ministriks oleku ajal oli Riigikogus arutusel arupärimine Hammer'ile antud metsa asjus. Hammer'ile andis metsa asunikude koodusse kuuluv põllutööminister O. Köster. See metsaand-

mine Hammer'ile tekitas Hageri ja Kohila valdade kodanikkude seas üldist meelepaha, mille järelusel põllutööministrile protest saadeti hulga allkirjadega. Ärakiri saadeti Riigivanemale. Põllutööminister jättis protesti tähele panemata. Esitati uus protest Riigikogu maakomisjonile ja Riigikogu rühmadele. Sellele järgnes arupärimine Riigikogus.

Riigikogus esines minister Tief, kes tol ajal põllutööministri asetäitjaks oli, seletusega, nagu oleks Hammer'ile antud mets külvatud Hammer'i esivanemate käes kasutada olnud põllule. See ministri seletus võeti Riigikogus tõsiasjana, kuid tegelikult on ta teisiti. Kogu Hageri ja Kohila valdade vanemad elanikud teavad tõendada, et see maa on kuulunud Sutlema mõisast eraldatud endise mõisa külge liidetud „Männiku“ talu krundi külge, mis tegelikult praegu minu käes asundustaluna kasutada on, mitte kunagi aga Hammer'i vanaisa käes olnud „Allika“ renditalu krundi külge, nagu minister Tief Riigikogu koosolekul tõendas“. Seda seletust, mille ajalehest lugesime, ja seda seisukorda, mille kohta on teravalt sõna võetud, muu seas „Rahva Sõnas“, ei ole õiendanud ega ümber lükanud ei põllutööminister ega ka kohtuminister. Selle kohta pole mingisuguste seletustega esinetud. On vaigitud seal, kus ajakirjandus otse karjub. Mul on täielik õigus selle peale toetuda ja sellest välja minnes öelda, et kui arupärijad nõuavad Vabariigi Valitsuselt vastust, mil viisil mõtleb Vabariigi Valitsus piiri panna sellele, et edaspidi enam ametlikke väärseletusi ei antaks, kuna see maha kisub valitsuselt igasuguse prestiihi ja igasuguse lugupidamise seaduslikust korrast, — siis on see küsimus üles tõstetud mitte juhuslikult, vaid see on küsimus, mis igal kodanikul keele peal karjub.

Mitte ükski nendes asjades, nendes kahes asjas, ei ole ametlikult poolt väärseletusi ja ebateateid laotatud, vaid üldse on metsapolitika, mille iseloomustamiseks on muu seas see seaduseelnõu, mis nüüd uuesti komisjoni antud ja selle poole sihhib, et metsi täielikult põllutööministeeriumi heaksnagemise järgi ära lammutada võiks, vildakut valgustamist leidnud. Selleks on põllutööministeeriumi poolt Riigikogus, üksikutel juhtumistel ka kongressidel, nimelt metsasaajanduse kongressil, antud seletusi, mis tõsiolusid püüavad varjata metsamaharaiumise suhtes, kui ka oma politika suhtes. On enda politikat katsunud kuidagi viisi teises valguses paista lasta. Seal ei piirdu põllutööminister ega tema ajutine kohustetäitja sellega, et nad ise neid seletusi annavad, vaid nad sunnivad seda üksikutele ametkondadele peale. Kuidas siis muidu hinnata näiteks neid ümberlukkamisi ajalehtedes, mis avaldati Vaivara

Sinimägede metsade laastamise puhul. Metsade peavalitsuse peadirektor Kitsing teatab ajalehes ametliku paberiga, ümberlukkamise kujul, et ega siis metsaraiumine praegusesse valitsusesse ei puutu. Need metsatükid on 1920. aastal planeeritud asunikude talude külge. Ütleb siis, et mets täielikult tasuta ja sellesamaga eraomandus, ja põllutöoministeeriumil puudub seaduslik alus metsaraiumist takistada. Maareformi teostamise määruste järgi on krundi omanikul õigus metsa ära osta. Mis seletus see siis on?! Tõepoolest on 1920. a. tähendatud metsad planeeritud asuniku krundi hulka, aga ei ole tema kätte antud. See on sündinud tõesti 1920. a. Õiendus rajataksegi näiliselt selle fakti peale, et mets on 1920. a. üle antud ja öeldakse, et maareformi teostamise määruste järgi on asunik sunnitud selle metsa ära ostma. Ma küsiks, missugused on need määrused, mis sunnivad põllutöoministeeriumi ilma mingisuguse tingimusega seda metsa müüma asunikule maharaiumiseks? (Kohtuminister O. Tief: Teie lugege maareformi teostamise määrused läbi. — Põllutöominister O. Köster: Lugege läbi poliisektarvitamiseks andmise seadus.)

Siin on üles loetud need puud, mis asunikule on müüdnud, ja on antud need tähtajad, millal mets maharaiumiseks anti. See sündis tänavu suvel, korra järgi, nagu põllutöoministeerium viimastel aegadel ikka on talitanud, sest selle ministeeriumi politika on selle poolt, et anda teatud asunikude klikele riigimetsa laastamiseks ja ekspluateerimiseks. Meie kuulsime, et need metsad seal müümiseks on määratud. (Sagedased vahel hüüded.) Ma küsiks, mis tähendab niisugune põllutöoministeeriumi ametlik seletamine, kus mitte ei juletud öelda, et meie vastutame, et oleme selle metsa välja andnud. Asunikude omas lehes „Maas“ oldakse palju otsekohesemad ja öeldakse, et vabastage meid „prahist ja rämpsust“, — see käib parkide kohta. Öeldakse, et pardid on vanad aadlipärased. Oldakse otsekohesed, see on seisukoht, ja sellest ma saan aru, see on ideoloogia. Kui on võimalik teatud klikele metsa ekspluateerimiseks anda, siis peab ka julgust olema vastutuse kandmiseks. Selle vastu aga tõendatakse, et valitsuse poliitiline seisukoht on sootuks teine, et näe, mõnikord asjatundjad litsuvad peale, ja meie peame leppima niisuguste asjadega, millega meie südametunnistust rahul ei ole. Niisugused kavaldavad jutud, millega püütakse oma poliitikat ja oma tegutsemist katta, on kõige halvemad, ja riik, kes lubab endale niisugust luksust, see riik varsti õhnestab ise enda seesmiselt

ära, ja siis võib olla tuleb jälle mõni mees ja ütleb meie riigi kohta samuti, nagu mõisaparikide kohta öeldakse: „see on vana rämps, selle viskame nurka“. Seda meeletu olete teie viimasel ajal püüdnud arendada ja soodustada. Vististi arvatakse, et mees on see, kes endale tasku mõistab pista. Kuid riigi ja riigimajanduslikult seisukohalt vaadates ei tohi seda lubada, ja kuigi meil on suuri meistreid olnud, kes selleks eeskujuks on andnud, on ka nemad taltsutamist leidnud. Ka nende õpilasi, kes on samasuguste kalduvustega, peab võima taltsutada.

Ma arvan, lugupeetud Riigikogu liikmed, meie ei saa sellest kurjusest enne lahti, kui meie ei ole oma ametkondade etteotsa seadnud inimesi, kes teise tahtmise ja teise arusaamisega ja kelle juures piirjooned oma ja riigi vahel nii seganini ei ole läinud, nagu nendes lugedes, millest ma teile kõnelesin. Meie peame selle eest hoolitsema, et meie majanduseministrite kohtadel oleksid inimesed, kes suudaksid rahva üldhuvides, riigi huvides majanduse tegutsemist juhtida, aga mitte ühe teatud kildkonnahuvides, noppides sellestki kildkonnast välja ainult eesõigustatud inimesi ja eesõigustatud tegelasi.

Meil on terve poliitiline erakond sihitud ainult ühele asjale, nimelt soodustada, enda kätte koondada, võimalikult odavalt saada ja võimalikult rulusalt suurema vahetasuga edasi anda. Niisugune olukord ja see politika ei tohi meie valitsemisalal edasi kesta, see sööb lõpuks meeletu ära. Ma sattusin neil päevil kokku ühe inimesega, kes oli kummalistes maades käinud, nagu Meksiko ja Brasiilia. Sel inimesel oli veider komme: kui ta juttu ajas, siis ikka katsus oma taskuid. Ma ei saanud algul aru, milles asi seisab. Pärast taipasin: ta oli väga halvas seltskonnas elanud ja temale oli seal harjumus juurde jäänud ikka taskuid katsuda. Kui ma taipasin, milles asi seisab, nihutasin kohe oma tooli paar sammu temast eemale, et mul ei oleks tarvis oma taskute pärast muret tunda. Võib olla, et eksootilistes maades leitakse see loomulik olevat, et seal niisugused seltskondlikud meeletud valitsevad, aga meie ei ela eksootikas, meie tahaksime kainel põhjamaal elades, et meie majanduslik ja poliitiline arenemine läheksid ilma vankumisteta ja pörutusteta nii, et meie majanduslik ja riiklik tulevik kindlustatud oleks.

Siis hoidugem eksootiliste meeletude eest, mille juures taskuid katsutakse. Ma arvan, et need lugupeetud Riigikogu liikmed, kes selles arvamisest on, et Eesti metsavaranduste kulul ei pea soodustama üksikuid suurnikke, kes arvaavad, et Eesti metsavaranduste kulul ei tohi meil kultiveerida meeletusid, mis oma sed mahajäänud eksootilistele maadele, hää-

letavad täna meie arupärimise poolt. Ma arvan, et Vabariigi Valitsusel ei tarvitseks sellele arupärimisele vastamisega kaua viivitada. Mis arupärijate võimuses, on kõik tehtud, et Vabariigi Valitsus kiires korras võiks vastust anda. Küsimus on mitmel-setmel korral nii ajalehtedes kui ka Riigikogus eneses käsitusel olnud, ja meie oleme oma arupärimise varakult esitanud enne Riigikogu sügist istungjärku, et võimalus oleks härra põllutööministril ja valitsuse ressooridel tutvuneda materjaliga ning andmeid koguda. Kuna asi ise väga tähtis on ja kuna Eesti kodanikkude meeleolu üles on kruvitud, siis tahetakse vastust saada, kas jääb ikka kõik ainult kõnelemiseks ja sõnadeks, kas ainult karjutakse ja vaieldakse, millel mingisuguseid tagajärgi ei ole, või astutakse kord ka tegelikke samme. Kuna sellest küsimusest kõik huvitatud on, siis oleks valitsuse enda huvides sellele küsimusele vastamisega mitte viivitada. Palun meie poolt esitatud arupärimine vastu võtta.

Juhataja R. Penno: (Hääletatakse.) Arupärimise-ettepanekut toetab 43 Riigikogu liiget, seega on arupärimine vastu võetud. Isiklikus asjas on sõna kohtuministril. (L. Johanson, stp: Kas kõneleb kohtuminister?) Vabandage, sõna on isiklikus asjas rkl. Tief'il. (L. Johanson, stp: Õigem oleks „Pilka“ asunikul.)

4. O. Tief'i sõnavõtmine isiklikus asjas.

O. Tief (as): Iseenesestki mõista ei saa ma sõna võtta mingil viisil arupärimisele vastamiseks. See ei ole minu ülesanne, see kuulub Vabariigi Valitsusele. Keda Vabariigi Valitsus selleks volitab, ei tea ma. Kuna aga suur osa selles arupärimises oli sihitud minu isiku vastu, siis loen ma enda kohuseks selle peale vastata. Ma pean ütleva, et see arupärimine oli kokku seatud mõttega, et ma sellele kohe vastata ei saaks. Arupärimises on öeldud, et mina andsin ühe konkreetse juhtumise puhul esitatud arupärimise arutamisel Riigikogus meie metsasjanduse kohta seletusi, mis tõeliku olukorra varjamist ning kõnesoleva üksiku juhtumise vildakut ja sihilikku valgustamist sisaldasid. Faktilised andmed selle kohta aga esitas härra Ast alles täna. Sellepärast ei ole õige, kui härra Ast väitis, et selleks arupärimiseks oli antud kõigile võimalus ette valmistuda, vaid kõik on ette valmistatud selleks, et ma täna valeandmeid ümber lükata ei saaks, kuid ma teen seda siiski, sest mul on isiklikult see võimalus. Härra Ast'i kõne oli tõesti ehitatud romaani põhimõtte järgi: katsuti mingisugust ideed või mõtet arendada hästi põnevaks.

Juhataja R. Penno: Rkl. Tief, ma leian, et see ei puutu õiendusse isiklikus asjas.

O. Tief (as): Siis ma võin ainult niipalju tähendada, et kõik see, mis rääkis härra Ast minu isiku kohta, on absoluutselt ebatõde. Härra Ast rääkis, et minu metsas puud areteeritud, mis aga edasi tehtud, seda ta ei tea, jäljed olla ära kadunud. See on täiesti ebaõige, et jäljed ära kadusid, härra Ast'ile on edaspidine asjakäik väga hästi teada. Asi seisab selles, et puud minul tõesti areteeriti. Kuid edasi vabastati puud ja mets anti mulle vabaks just selle tõttu, et mingisugust omavolilist metsaraiumist ei olnud. Metsa oli raiutud kohaliku metsaütlema loal. Asi seisis selles, et mina tarviliku raha olin raieloa saamiseks saatnud tshekiga, metsaülem aga seletas, et ta ainult sularaha vastu võtab ja tsheki eest raieluba välja ei anna. Igatahes ei ole mind keegi omavolilise metsaraiumise eest trahvinud, vaid kogu küsimus on lõplikult lahendatud. Kui öeldakse, et mina metsa omavoliliselt raiuda lasknud, siis on see täiesti ebaõige. (J. Voiman, stp: Kuidas see ebatõde on? Kas Teiloliraiepilet?) Kas mul raiepilet oli või mitte, see ei ole siin tähtis, vaid asi seisab selles, et mul õigus raiumiseks oli. (K. Baars, tõe: Mis siis saab, kui igaks tulebloata metsa raiuma?—J. Vain, stp: Raiutakse ilma piletit metsa, õelge otsekohe! —Hulgalised vahelhüüded!) Kriminaalselt mina süüdi ei olnud. Tsiivilasjus võib ette tuua vormalseid tõendusi, kuid metsaraiumise asjas on mõõduandev, kas ma süüdi olin, et mulle raiepiletit ei antud. Mul oli aga ka vormaliselt õigus metsaraiumiseks, nagu võidakse ka sellest järeldada, et mind trahvitud ei ole. (Vahelhüüe: Väga kahju, et ei ole!—A. Anderkopp, tõe: Seda võiks härra Köster rääkida, aga mitte härra kohtuminister!) Mina räägin praegu kui Riigikogu liige, kellele on kallale tungitud. Kui mina oleksin maksvat korda rikkunud, oleks mind ka trahvitud. (Hulgalised vahelhüüded.) Mis puutub Hammer'i asjasse, siis on minule teada,...

Juhataja R. Penno: Rkl. Tief, Teie kõne on täis.

O. Tief (as): Kaks kohalikku elanikku kirjutavad järgmist...

Juhataja R. Penno: Rkl. Tief, Teie kõne on täis, palun lõpetada. (L.

Johanson, stp: Noh, kui metsa võis ilma loata raiuda, eks siis võiloata rääkida ka!

O. Tief (as): Ma olen sunnitud jätka ma siis, kui arupärimisele vastamine tuleb.

Vaheaeg kl. 12.15 min. — kl. 12.35 min.

Juhataja **R. Penno**: Üldkomisjoni aruandja rkl. Holberg'i puudumise pärast jääb vahele 3. päevakorra-punkt — veo- ja liikumisvahendite üldlugemise, registreerimise ja kaitsevæele võtmise seadus — III lugemisel.

5. Eraõppeasutuste seadus — Hariduskomisjoni aruandja **J. Vestholm**: III lugemisel. Pealkiri ja §§ 1—8 (Vaata tekst võetakse nähtava protokoll nr. 92 enamusega muut(2) veerg 44—57). matult vastu.

(§ 9.)

A. Usai (stp): Teen ettepaneku, eraõppeasutuste seadusest § 9. kustutada põhjusel, et sel paragrahvil ei ole üldse sidet terve seadusega — kodukool ja õppetöökojad, niisama ka mitte üle 6 kuu kestvad kursused on sellest seadusest välja jäetud.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 9 vastu võetud.

§§ 10—21 võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

(§ 22.)

Haridusminister **J. Lattik**: See parandus, mis rkl. härra Juhkami poolt tehtud, ei ole just otstarbekohane. Oli arvata, et see võiks kergendada osalt haridusministeeriumi tööd. Aga praegumaksvate seaduste järgi on kõik õppekavad haridusministeeriumi koondatud, ja nüüd tuleks niisugune olukord, et eraõppeasutuste õppekavu on õigus ümber korraldada ja muuta kohalikkudel omavalitsustel. Sellest võiks niisugune seisukord välja kujuneda, et ühes maakonnas on tarvitusel ühed õppekavad ja teises maakonnas — teised. See ei vasta igatahes parandusetegija soovile. Ja ka üksikud kultuur-omavalitsused võivad vastu võtta mitmesuguseid, erinevaid õppekavu.

Õppekavade korraldamine ja muutmise peaks nüüd ikkagi jääma haridusministeeriumi kätte, sellepärast palun käesoleva paragrahvi

vastu võtta nii, nagu see valitsuse poolt esitatud ja hariduskomisjonis vastu võetud.

Juhataja **R. Penno**: Härra haridusministrilt on ettepanek, lugeda § 22. lõpp järgmiselt: „... siis otsustab nende üheväärlikkuse küsimuse maa- ja linnakoolivalitsuse ning vähemusrahvuse kultuurvalitsuse ettepanekul haridusministeerium.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 22 ühes parandusega vastu võetud.

§§ 23—29 võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

(§ 30.)

A. Usai (stp): § 30. näeb ette võimaluse, sisuliselt muuta õppekavade koosseisu erakoolides, kuna avalikkudes algkoolides on kindlaks määratud need miinimumid, mida peab iga kool, kes avaliku kooli ülesande täidab, läbi viima ja maksma panema, siis peaksid ka erakoolid niisamuti seda miinimumi täitma ja maksma panema. Erilisi õigusi õppekava muutmise eest ei tuleks anda. Kui erakoolid erilise õppekava soovivad maksma panna, siis võivad nad teha seda ilma eesõigusteta. Üldised õigused on § 29. antud: eelmises paragrahvis tähendatud õppeasutuste õpilastele võib haridusministeerium anda kõik vastavate avalikkude koolide õpilaste õigused, kui õppetöö edukus asutuses püsivalt seisab nõutaval kõrgusel. Sellega on juba eraõppeasutustele kõik avalikkude koolide õigused antud ja nii oleksid eraõppeasutused § 30. läbi erilisesse seisukorda asetatud. Kuna loomulik oleks, et avalikkudel algkoolidel oleksid needsamad õigused, mis on erakoolidel, sellepärast teen ettepaneku, § 30. kustutada.

Aruandja **J. Vestholm** (lõp sõna): Ma juhin tähelepanu sellele, et komisjon, kes seaduseelnõu läbi vaatas, asus seisukohale, et § 30 tuleb vastu võtta sel kujul, nagu ta on esitatud. Aruandjana juhin tähelepanu asjaolule, et ei tarvitse § 30. tähendatud muudatused olla sihitud sarnaspoole, et õppekavu vähendatakse alla miinimumi, vaid neid võib suurendada ja osaliselt teises koosseisus ja ulatuses võtta. Sellepärast teen ettepaneku, § 30. vastu võtta, nagu ta esitatud on.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 30 vastu võetud.

§ 31 võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

(§ 32.)

Haridusminister **J. Lattik**: Siin on väikene kirjutuseviga. Peab olema „ühistel“ aga mitte „üldistel“.

Juhataja **R. Penno**: Aruandja ühines redaktsioonilise parandusega. (Häälletatakse.) Nähtava enamusega on § 32 ühes redaktsioonilise parandusega vastu võetud.

(§ 33.)

A. Usai (stp): Selles paragrahvis nähakse ette, et tööle ergutamisel on lubatud tarvitada ainult pedagoogilisi võtteid. Aga ei ole selge, missugused võtted on pedagoogilised ja missugused ebapedagoogilised. Näiteks võiks küsida, et kehaline karistus, milline võte see on: pedagoogiline või mitte? On teada, et Inglismaal ja Ameerikas tarvitatakse kehalist karistust. Selle järgi võiks otsustada, et kehaline karistus on pedagoogiline võte. Küsimus on puht põhimõttelik. Avalikkude algkoolide seaduses on kindlasti kehaline karistus keelatud, ja sellepärast oleks tarvis seaduste kokkukõlastamiseks see keeld ka eraõppeasutuste seadusesse võtta. Ühes seaduses kõneldakse, et kehaline karistus on keelatud, — redaktsioon on seal umbes samasugune kui käesolevas seaduses, peale kehalise karistuse keelu, kuna aga eraõppeasutuste seadus vaikib sellest. Millistel põhjustel ollakse vastu, et see keeld saaks siia seadusesse võetud. (K. Baars, tütar: Mõnele tarvis nahapeale anda.) See võib olla Teie seisukohalt. Hariduskomisjonis haridusministeeriumi esindaja põhjendas selle lause väljajätmist vajadusega, et muidu võivad tegelikus elus sündida sekeldused, kui mõni õpetaja on õpilast löönud, võib tekkida kohtuprotsess, ja sel teel hakatakse õpetajaid vastutusele võtma. Tähendab, see on mingisugune kompromiss-seisukoht või ülemineku-seisukoht kehalisele karistusele. Samuti oli viimasel koosolekul seaduseelnõu II lugemisel kuulda vahelhüüdeid, et midagi ei ole katki, kui vitsu antakse. Järelkult võib arvata, et siin on sihilikult välja jäetud kehalise karistuse keeld. Arvan, meil ei pruugi eeskujuks võtta Ameerikas ja Inglismaal maksivad norme kooliseaduses. Igatahes, kui seal kehaline karistus on tarvitusel, ei saa öelda, et need on paremused ja positiivsed nähtused Ameerika ja Inglismaa pedagoogikas. Meil Eestis tuleks teist teed käia ja katego-

riliselt asuda seisukohale, et kehaline karistus on keelatud. Sellepärast tuleks niisugune põhimõttelik küsimus — keelu maksmapanemine — seaduses alla kriipsutada. Sellepärast teen ettepaneku, käesolevat paragrahvi täiendada lausega: „Kehaline karistus on keelatud.“

J. Voiman (stp): Mina omalt poolt toetan rkl. Usai ettepanekut ja loodan, et härra haridusminister peaks ka toetama. Tööpoolest see tähendus, mille härra Usai tegi, nimelt kui kuskil erakoolis ette tuleb, et õpetaja karistab kehaliselt last, siis on tõenäoline, et sarnasel juhtumisel õpetajat ei saa vastutusele võtta. Kui seaduseelnõusse on keeld sisse võetud, et kehaliselt ei tohi karistada, siis võib sellest keelust üleastumise korral õpetaja vastutusele võtta. Nii on õieti see küsimus põhimõtteliku tähtsusega. (Vahelhüüe.) Teie ütlete, et ei või peksta, aga missuguse seaduse põhjal võtate õpetaja vastutusele, kui ta on peksnud? (Vahelhüüe.) Võib tarvitada pedagoogilisi võtteid. Siin toodi näide, et Inglismaal ja Ameerikas on sarnane pedagoogiline võte olemas. (Haridusminister J. Lattik: Ega Inglise seadused meil ei maksa!) Sellepärast arvan, et sarnane keeld peaks meie seadusesse sisse võetama. (Vahelhüüe J. Laidoner'i, põl poolt.) Härra Laidoner, ma tahaksin näha, mis Teie ütleksite, kui Teie lapsele antaks koolis kehalist karistust. (J. Laidoner, põl: Mitte midagi!) Ma usun, ükski lapsevanem ei ole sellega rahul, kui tema last põhjusega karistatakse. Saan aru, kui laps on sarnase üleastumise teinud, kus vanem talle ise peksta annab. Kuid kui last karistatakse kehaliselt, nagu omalajal selle eest, et laps ei olnud hästi ära õppinud oma ülesandeid, siis ei ole see õige ega lubatav. (J. Laidoner, põl: Kas arvate, et Inglise koolides halva õppimise eest vitsu antakse?) Noh, kuulge. Teie olete ometi ise vanema aja koolis käinud ja olete näinud, kuidas siis pedagoogilises mõttes karistati. (J. Laidoner, põl: Mispärast siis nii rumalaid õpetajaid ametisse panete kui vanasti?) Kui karistuse-meetode on avalikkude algkoolide ja keskkoolide seaduses käsitatud, siis tuleb neid käsitada ka eraalgkoolide seaduses, ja kui seda ei tehta, mis garanteerib siis asjaolu, et eraalgkoolides kehalist karistust ette ei tule. Neil põhjustel toetan rkl. Usai ettepanekut. (Vahelhüüe paremalt poolt: Sealsünnibkaristus kokkuleppe alusel. Hulgalised vahelhüüded.)

Juhataja **R. Penno**: Panen rkl. Usai ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse. O. Gustavson, stp: Haridusminister ei toetagi oma seisukohta! Haridusminister J. Lattik: Minu ettepanek see ei olnud. — J. Vain, stp: Kas sellega ütlete, et sellega on lubatud või põle paragrahvi tarviski. — J. Laidoner, põl: Arvan, et sellega on lubatud!) Ettepaneku poolt on 23 häält, vastu 32, seega on ettepanek tagasilükatud. Hääletamisele tuleb § 33 nii, nagu ta teisel lugemisel vastu võetud. (Hääletatakse. J. Voiman, stp: Peaks Laidoner'i pojale kõigepealt antama. — K. Päts, põl: Egatohikoduski kõvasti kinni võtta! — J. Vain, stp: Pähe löömine on piibliski keelatud. Vahelhüüe paremalt poolt: Miks siis just pähe.) Nähtava enamusega on § 33 vastu võetud.

§ 34 võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

(§ 35.)

A. Usai (stp): Selles seaduses ei ole ette nähtud kooliarsti instituuti, samuti lastevanemate esindust õppeasutuste juures. Samuti puudub ka nõue, et eraõppeasutustes oleks kooliapteek. Kõik need asutused on sedavõrt vajalikud ja endastmõistetavad, et ei oleks vaja pikemalt nende juures peatuda ja põhjendusi ette tuua. Igas nüüdisaja koolis peaks olema: kooliarst, kooliapteek ja ka lastevanemate esindus.

Siin on sellest kõneldud, et ei saa mainitud nõuetele põhimõttelikult vastu rääkida, kuid see olla endastmõistetav. Kuid imelik, miks see siis endastmõistetav peaks olema erakoolide suhtes, kuna avalikkudes algkoolides ja keskkoolides seadus seda kategooriliselt nõuab. Seal peab olema kooliarst, kooliapteek ja vanemate esinduskogu. § 35. näeb ette, et kooliarst võib pedagoogikanõukogus olla, kuid käesolevas seaduseelnõus ei ole kooliarsti palkamine sunduslikuks tehtud, kuidas siis võib tõsiselt siin kooliarstist kõnelda? Lastevanemate koosolekud ei ole eraõppeasutuste seaduses ette nähtud. Missuguse asutuse kaudu mõeldakse lastevanemate esindust pedagoogikanõukogusse delegerida? Need on igatahes primitiivsemad koolinõuded, milleta ei ole mõeldav praeguse aja kool. Arvatakse, et erakoolide ülevalpidajad on sedavõrt ideaalsed, et ise kooli nõuded rahuldavad. Kuid ei saa seadust rajada sarnastele oletustele ja

ideaalidele. Seadusenorm peab olema ilmtingimata objektiivne, sunduslik. Peab olema tagatis, et kooli vajadused saaksid teostatud. On loomulik, et kooliarsti palkamine ja apteegi soetamine tarvitab kulusid, ja sellepärast võib arvata, et erakooli avaja läheb mööda neist primitiivsetest nõuetest. Sellepärast kordan oma parandust, mille tegin II lugemisel, ja nimelt § 35. täiendada teise lõikega: „Kooli ja kodu vahel lähema ühenduse loomiseks kutsub pedagoogikanõukogu lastevanemate koosoleku vähemalt kaks korda aastas kokku“.

Kolmanda lõikega: „Õpilaste tervise eest hoolitsemiseks on eraõppeasutuse ülevalpidaja kohustatud kooliarsti palkama.“

Neljanda lõikega: „Igas eraõppeasutuses peab olema kooliapteek kõigetarvilikumate arstirohtudega ja abinõudega.“

Haridusminister J. Lattik: Kui hariduskomisjon selle seaduseelnõu esitas, siis oli temale selge, et on olemas suur hulk teisi kooliseadusi, kus koolikohustused täpsemalt üles loetud. Selles § 35-das ei ole kooliarst ja lastevanemate vahekord kooliga teatud järjekorras ette nähtud, nagu härra Usai seda nõuab. Kuid ei ole tarvis refereerida kõiki asju, mis kooli suhtes ette nähtud ja mis seal olema peavad, vaid meie seadusandlus peab püüdma sinna poole, et seadusi lihtsamaks teha. (Vahelhüüe O. Gustavson'i stp poolt.) See oli põhimõte, mille alusel meie selle seaduseelnõu esitasime, ja samal seisukohal asus ka hariduskomisjon. Kui asja teisiti võtta, siis peaksime seaduses palju asju üles lugema, mis kõik koolis tarvis.

Kui vaadata erakoole, siis leiame, et seal on igal pool kooliarst olemas ja pedagoogikanõukogu ning lastevanemate vahekord on palju tihedam, kui teistes riigi- ja avalikkudes koolides. Siin ei ole tahetud mingisugust konflikti luua ja ei ole need asjad mingisuguse põhimõtte pärast välja jäetud, vaid on vaadatud selle peale, et seadus oleks lihtsam ja otsarbekohasem.

J. Voiman (stp): Härra haridusminister ei vaidle põhimõttelikult härra Usai ettepaneku vastu, vaid tähendas, et tuleb analoogiliselt talitada, nagu avalikkude alg- ja keskkoolide seaduses ette nähtud, kuid ma küsisin härralt haridusministrilt, milleks siis üldse eraõppeasutuste seadust tarvis, võiks ju alati avalikkude alg- ja keskkoolide seadusele vastavalt toimetada, kuid ometi seda teha ei saa. Sellepärast arvan mina, et härra Usai ettepanek tuleb vastu võtta.

Aruandja **J. Vestholm** (lõp sõna): Ma saan avaldada komisjoni seisukohta. See seisukoht on heaks kiidetud Riigikogus II lugemisel, ja Riigikogu otsustab ise.

(Hääletatakse.) Rkl. Usai ettepaneku poolt on 19, vastu 30 häält, seega tagasi lükatud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 35 vastu võetud.

§§ 36—46 võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

(§ 47).

Aruandja **J. Vestholm**: Käesolevas paragrahvis tuleb lugeda „1. juuli“ asemel „14. juuli“.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 47 ühes aruandja parandusega vastu võetud.

§ 48 võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega lõpuhääletamisel vastu.

Juhataja **R. Penno**: Riigikogu asub vahelejäanud päevakorra-punkti arutamisele.

6. Veo- ja liikumisvahendite üldlugemise, registreerimise ja kaitseväge võtmise seadus — III lugemisel. (Vaata tekst protokoll nr. 91 (1) veerg 32—36, ja protokoll nr. 92 (2), veerg 39—44.)

Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg**: Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel. (Hüüded: Lõpetada!)

Juhataja **R. Penno**: Kuulen ettepanekut, lõpetada koosolek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 13.45 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **R. Penno**.

Abisekretär **J. Piiskar**.

